

Türkmen Kardeşlik Ocağı

kardeşlik

Kültür Edebiyat ve Sanat Dergisi
Sayı : 333 - 334 - 335
Temmuz - Ağustos - Eylül 2017

Mayıs 1961 yılında yayın hayatına
başlayan bu dergi
Türk Dünyası
Edebiyat Dergileri üyesidir

**TKO Adına imtiyaz sahibi
ve**

Genel Yayın Yönetmeni
Doç. Dr. Necdet Yaşar BAYATLI

Genel Yayın Yönetmen Yardımcısı
Dr. Sabah Abdullah KERKÜKLÜ

Yazı İşleri Kurulu
Habib HÜR MÜZLÜ
Vahideddin BAHAEDDİN
Dr. Ali Hüseyin MÜFTÜ
Dr. Ahmet Ferman ÇELEBİ
Adnan Ahmet GAİP

Temsilciler

Gülşen CELAL Bağdat
Adnan ASAFOĞLU Tuzhuratı
Dilşat TERZİ Erbil

**Dergi , Irak Gazeteciler
Sendikası Üyesidir**
Üyelik Numarası : 1510

E-mail :
kardeslikdergisi@gmail.com

Tasarım
Hüseyin Lütfi Avni

İçindekiler

- * Birkaç Söz 2
- * Dünya Hali İdris Halup KASAP 5
- * Masal Tanıtımı ve Türk Dünyasında Masal Kavramı
Doç. Dr. Necdet Yaşar BAYATLI 6
- * Akıyla Zırhı Arasına Sıkışan Kaplumbağa Eti
Prof. Dr. Nurullah ÇETİN 12
- * Aruzda “Bir Buçuk Hece ” ve “Med” Terimleri Üzerine
Prof. Dr. Ümit TOKATLI 14
- * Uyanış Efsanesi Münevver MOLLA HASSUN 17
- * Kırgızistan – Altay ve Batı Türkçelerinde Al/Kızıl Rengi
Dr. Yaşar KALAFAT 18
- * Necdet Yaşar Bayatlı’nın Araştırmalarında
Irak Türkmen Ağızları Dil Malzemesi
Önder SAATÇI 20
- * Kerküklü Bir Şairin Balkan Savaşlarıyla İlgili «Vaveylayı
Vatan» Şiiri
Prof. Dr. Mehmet Ömer KAZANCI 24
- * Geç Kalmış Bir Düzeltme (Atebetu’l-Hakayik’ta Til)
Prof. Dr. Ümit TOKATLI 32
- * Kerkük Son Kurban Olmamalı !
Ganire PAŞAYEVA 34
- * Mum Gibi Yanan Kerkük ve Prof. Dr. Enver
Hasanoğlu’nun Hatıraları
Prof. Dr. Mustafa İSEN 36
- * Doğumunun 80. Yılında Gazanfer Paşayev
Dr. Şemsettin KÜZECİ 38
- * Telafar’a Şiirim Gelirem
Casım BABAOĞLU 41
- * Türkmenistanlı Şair Dostumuz Oraz Yağmur 70 Yaşında
Prof. Dr. Mehmet Ömer KAZANCI 42
- * Bilmem Rıza ÇOLAKOĞLU 51
- * Halk Bilimi Bağlamında Kırgız Mutfak Kültüründe
‘Supara’ Kavramı
Dr. Shurubu Kayhan - Dr. Mustafa Aksoy 52

Necdet Yaşar Bayatlı'nın Araştırmalarında Irak Türkmen Ağızları Dil Malzemesi

Irak Türkmenleri Türk dünyasında müstesna bir yere sahiptir. Bu Türk topluluğunun dil, kültür ve edebiyat değerleri de her geçen gün biraz daha aydınlanmakta ve çok sayıda araştırmayla gün yüzüne çıkarılmaktadır. Bu çabalar daha çok Irak Türkmeni araştırmacılar tarafından yürütülse de Türkiye'deki araştırmacıların da bu alana ilgisi gün geçtikçe artmaktadır. Irak Türkmenlerinin başta folklor olmak üzere, dil ve edebiyat sahasındaki verimlerinin ortaya çıkarılmasında önemli katkılarda bulunan bir araştırmacı da hâlen Bağdat Üniversitesi Diller Fakültesinde öğretim üyeliği görevini sürdüren Doç. Dr. Necdet Yaşar Bayatlı'dır. Bu yazıda Bayatlı'nın eserlerindeki dil malzemesine dikkat çekmeye ve bunlar hakkında bazı düşüncelerimizi ortaya koymaya çalışacağız. Necdet Yaşar Bayatlı'nın Irak Türkmen ağızları araştırma literatürüne en önemli katkısı söz varlığına dair derlemeleridir. Bayatlı Telafer ağzından derlemiş olduğu yetmiş sekiz "kalıplaşmış benzetme" örneğini yöre ağzındaki bazı fonetik (ses) özellikleri dikkate alarak kaydetmiştir. Bayatlı bu çalışmada kaydetmiş olduğu "kalıplaşmış benzetme"lerin, lakaplar gibi kalıcı adlandırmalar olmayıp geçici "yakıştırmalar" olduğunu bildirmektedir. Bu tür benzetmeler arasında èaccizeher kimi, ağırdıkurşun kimi, asanttı bir udum su kimi, bark veriygögerçinköski kimi, berber èaynası kimi, dilenci aşı kimi, düz tel kimiörneklerinde görüldüğü üzere bir durumu anlatanlar, ayağıyanuğ köpek kimi; attı, høl tayı kimi; deste bozan kimi; dingildedı, darı denesi kimi; iril h̄aral kimi örneklerinde görüldüğü üzerekişilerin bir davranışını anlatanlar, boynıdoyızboynı kimi, çengem kimi, derin behir kimi, dişi kerki kimi, düz avıç ortası kimi, eli şahrakanadı kimi örneklerinde görüldüğü üzere insanların veya nesnelere görünüşlerini anlatanlar veya doymuş yarma aşı kimi, gezeb kimi, gözden sürme oğırriyan kimi, kazıketiri kimi, sürme yemiş köpek kimi örneklerinde görüldüğü üzereinsan

Önder SAATÇI

karakterlerini gösteren örnekler vardır.¹ Telafer ağzındaki bu "kalıplaşmış benzetme" örneklerinden ayrıldı bez kimi, bark veriygögerçinköski kimi, dingildedı darı denesi kimi, eridi mum kimi, geçti şımşat kimi, kehliyen köpek kimi canıma saldırı, kaniyahışorba kimi, kırıldıaşşuğ torbası kimi, oğniymısreh kimi, sepildi duz kimi, söndü çırarh kimi, turşi yaptı hamur kimi, uzattı Pas kimi örnekleri, bünyesinde yardımcı fiil taşıdığından birer deyim özelliği taşımaktadır. Bu deyimlerde yardımcı fiillerin başta veya bazı örneklerde ortada bulunması Telafer ağzına mahsus bir özellik olarak dikkat çekmektedir. Zira Türkiye Türkçesindeki deyimlerde yardımcı fiiller deyim kalıbının sonunda gelir.² Bu deyimler Irak Türkmenlerinin deyimlerinin toplandığı sözlüklerde henüz kayıtlı değildir.

Bayatlı'nın Telafer ağzından derlediği

1 Necdet Yaşar Bayatlı, "Telafer Türkmen Halk Edebiyatında Yaygın Olarak Kullanılan Benzetmeler", Irak Türkmen Halk Kültürü Araştırmaları, Berikan Yayınevi, Ankara 2011, s. 217- 232.

2 A. Turan Sinan, Türkçenin Deyim Varlığı, Kesit Yayınları, İstanbul 2015, s. 134146-; Zeynep Korkmaz, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009, s. 791- 858.

“kalıplaşmış benzetme”lerin bir kısmı da edat grubu biçimindedir. Buna benzer sözler Türkiye Türkçesinde de sıklıkla görülür: dalyan gibi, filinta gibi, bebek gibi, süt dökmüş kedi gibi, katran gibi, pancar gibi, vb.³ Bu gibi sözlerden yalnız benzetilenle kurulanları da deyim sınıfına almak mümkündür: imşag ipek kimi, ince kıl kimi, kere is kimi, Kerekoşhükmi kimi, sirinçag sabun kimi, şirin bal kimi, yumru koz kimi, vb.⁴

Yazarın verdiği bu örnekler arasında mahallî özellik taşıyanlar (Uzattı pas kimi, doymuş yarma aşu kimi, dişi kerki kimi, Hemze'nin boz beygiri kimi, Kerekoş hükmi kimi, vb.) olduğu gibi bazı şekil ve anlam farklarıyla da olsa Türkiye Türkçesi deyim sözlüklerinde yer alanlar da vardır: eridi mum kimi (mum gibi eri-)⁵, ağırdıkurşun kimi (kurşun gibi)⁶, gözi kırmızıkaçanağı kimi (gözleri kan çanağına dön-)⁷, vb. Bayatlı bu kelime hazinesini ortaya çıkararak Telafer ağzının fonetik özellikleri hakkında da bir fikir vermiş olmaktadır. Zira, Telafer ağzı üzerine bugüne kadar, Sadettin Buluç'un bir makalesi⁸ dışında, herhangi bir ağız çalışması yapılmış değildir. Bu örneklerin bünyesinde bazı arkaik (eskicil) kelime örneklerine de rastlamak mümkündür: gözden sürme oğırriyan kimi (uğır-la: çal- hırsızlık et-), sıcağod kimi (od: ateş), ibinmiştavuş kimi (ibinmiş: ıslanmış), irilharalkimi (haral: keçi kılından işlenmiş büyük çuval), itildirim kimi (iti: keskin), yaşılızlık kimi (yeşil < yaş-ı-l), vb.

Necdet Yaşar Bayatlı Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki söz varlığını da inceleyerek Türk dilinin bu temel eserindeki söz varlığıyla Irak Türkmen ağızlarındaki söz varlığı arasında gözlenen münasebetleri ele almıştır.⁹ Dede Korkut

3 Doğan Aksan, *Türkçenin Gücü*, Bilgi yayınları, Ankara 2005, s. 8687-.

4 Edat grubu ile kurulan deyimler hakkında bkz.: A. Turan Sinan, *age*, s. 112- 113.

5 Metin Yurtbaşı, *Sınıflandırılmış Deyimler Sözlüğü*, Ex.cel.lence Yayınları, İstanbul 2013, s. 575.

6 Metin Yurtbaşı, *age*, s. 555.

7 İsmail Parlatır, *Atasözleri ve Deyimler-II (Deyimler)*, Yargı Yayınevi, Ankara 2007, s. 410; Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü-2 (Deyimler Sözlüğü)*, İnkılap Yayınları, 1988, s. 812.

8 Sadettin Buluç, “Tellafer Türkçesi Üzerine”, *Makaleler (hzi.:Zeynep Korkmaz)*, TDK Yayınları, Ankara 2007, s. 284- 291.

9 Necdet Yaşar Bayatlı, “Dede Korkut Hikâyeleri'nde ve Günümüzde Irak Türkmen Türkçesinde Kullanılan Ortak Sözcükler Üzerine Bir İnceleme”, *Irak Türkmen Halk Kültürü*

Hikâyeleri'nde geçenve Türkiye Türkçesi yazı dilinde rastlanmayan adağlı, çigin, çöngе, dişle-, emcek, kebin, sümik gibi kelimeler eski Türkçeden beri süre gelen ve Irak Türkmen ağızlarında bugün dahi kullanılan arkaik kelimelerdir. Yine aynı hikâyelerde geçen alma, altun, boru, büyük, gözel gibi kelimelerin Irak Türkmen ağızlarındaki telaffuzuyla Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki telaffuzu aynıdır. Bu kelimeler (alma hariç)¹⁰ bugünkü Türkiye Türkçesi yazı dilinde bazı ses değişimleri geçirerek ünlü uyumlarına uygun hâle gelmiştir. Kelimelerin Irak Türkmen ağızlarındaki şekilleri arkaik şekillerdir. Hatta bu arkaiklik, Bayatlı'nın Dede Korkut metinlerinden aktardığı köç-, kölgе, könek(>könek),kibi(> kimi, kimin),tök- gibi örnekler de Oğuz Türkçesinin batı kanadındaki lehçelerin (Türkiye Türkçesi ve Gagavuz Türkçesi) aksine ön sesteki ünsüzünü tonlulaştırmamış kelimeler olup bunlar da arkaik şekilleriyle Irak Türkmen ağızlarında yaşayan sözlerdir. Ayrıca iç seste kalan -g-'nin yumuşatılmadan telaffuz edildiği döğ-, düğün, dögi, dögiş-, ögin-, öğren- örnekleri de Irak Türkmen ağızlarında arkaik biçimleriyle yaşamaktadır. Bu tespitlerden yola çıkarak diyebiliriz ki Irak Türkmen ağızları, yalnızca Dede Korkut Hikâyeleri'nin yazıya geçirildiği 15. Yüzyıl Türkçesinin değil, eski Türkçenin de pek çok fonetik özelliğini bugün bile barındırmaktadır.

Bayatlı'nın söz derleme çalışmalarının bir kısmı ise Irak Türkmenlerinin alkış ve kargışlarıyla (dua ve beddua) ilgilidir. Yazar Irak Türkmen Folklorunda Halk İnançları ve Yaşar Kalafat ile birlikte hazırladığı Türk Kültürlü Halklarda Alkışlar-Kargışlar eserlerinde 141 mensur ve 17 manzum alkışa, 201 mensur ve 15 manzum kargışa yer vermiştir. Bayatlı bu çalışmada yazılı kaynaklardan olduğu kadar sözlü kaynaklardan da yararlanmıştı. Bu eserlerdeki dua ve beddua sayısı bugüne kadarki çalışmalar dikkate alındığında en yüksek miktardadır. Bayatlı'nın eserinde aktardığı bazı alkış (dua) ve kargış (beddua) örnekleri şunlardır:

Alkışlar:

Allah baba nenēvçinķōysinsēni
Allah ancāmınıhērētsin

Araştırmaları, Berikan Yayınevi, Ankara 2011, s. 179- 187.

10 Bugünkü Türkiye Türkçesinde gözlenen alma > elma değişmesi Türk dilinin fonetik gelişme çizgisine aykırı olup İstanbul ağzına hastır. Oradan da yazı diline geçmiştir.

Allah başa, Hıdır yoldaş
Başa kímínsın
Cennet mekân olasan
Duşmanıv şad olmāsın
Her ādımıv bir hecōssın
İrağcānıvdan
Sēni çöllər bēkçisiHıdırbeklēsın
Yeddıarhavarehmet ¹¹

Kargışlar:

Ārdıv ot olsun, ögıv şat (göl)
Bāşıva kül elensın
Dilıvdenāsılasan
Dilıvi ilan çalsın
Dilıv kesilsın
Ēvıvyıhılsın
Ēvıve bir yaz yuldırımıdüşsın ¹²
Necdet Yaşar Bayatlı Irak Türkmen ağızlarından bazı yemin sözlerini de derlemiştir. Yazar Irak Türkmen Folklorunda Halk İnançları eserinde Irak Türkmenlerinin Allah'a, Hz. Peygamber'e, din büyüklerine, ehl-i beyte, on iki imama, aile büyüklerine, çeşitli manevi değerlere yemin ettiklerini, bazen de kişinin kendisi hakkında kargış (beddua) niteliğinde yeminde bulunduğunu bildirir ve bunları sınıflandırarak sistemli şekilde bir araya getirir. ¹³ Onun Irak Türkmen ağızlarından derlediği bazı yemin sözleri şunlardır:

Alla hekkıyçın
Vallāhibillēhi
İmam 'Ēlī
İmam 'Abbas hekkıyçın
Pegemberhekkıyçın
Kur'en (Kur'ān-ı Kerim) hekkıyçın
Babam cānıyçın
Nenem cānıyçın
Bāşıvıçın
Ki (iki) gōzımkōrossın
Türbeye imansız enim
Ēvim yansın
Bunların yanı sıra Necdet Yaşar Bayatlı folklorla ilgili makalelerinde de Irak Türkmen ağızlarında

¹¹ Necdet Yaşar Bayatlı, Irak Türkmen Folklorunda Halk İnançları, Atatürk Kültür Merkezi yayınları, Ankara 2011, s. 513517-; Yaşar Kalafat-N. Yaşar Bayatlı, Türk Kültürlü Halklarda Alkışlar-Kargışlar, Berikan yayınları, Ankara 2011, s. 142- 147.

¹² Necdet Yaşar Bayatlı, age, s. 519517-; Yaşar Kalafat-N. Yaşar Bayatlı, age, s. 151159-.

¹³ Necdet Yaşar Bayatlı, age, s. 526 -533.

kullanılan bir kısım söz varlığına yeri geldikçe örnekler vermiştir. Mesela, Kerkük Kahvehaneleri (Çayhaneleri, Çayxaneleri) makalesinde kahvehanelerde kullanılan kenefe (kanep), kōltığ, méz (masa), tabla (sehpa), sinı gibi araç gereç adlarından söz eder. Bayatlı ayrıca Kerkük kahvehanelerindeki çay çeşitlerinin adlarını sıralar: dişleme çay, gözleme çay, yadlama çay, vb. Bunun yanı sıra, yukarıda anılan makalesinde Kerkük'te ramazan gecelerinde oynanan sinizerf oyununun sırasında kullanılan şu iki deyimde de yer verir: meznevır- , sini al- (Sinizerf oyununda oyunu karşılayan tarafın ustasının, kendisine uzatılan tepsinin üzerine dizilmiş fincanların altındaki yüzüğü bulmaya çalışması) ¹⁴

Bayatlı ayrıca, radyo ve televizyonun toplum hayatına girmediği yıllarda Kerkük kahvehanelerinde bir hikâyecinin gelip hikâyeler, destanlar anlattığını ve bu kişiye kısağan (kısağan, matālçı), hoyrat atışmalarına da kanşarbakanşar veya kanşūrıvêrmeh dendiğini kaydeder. ¹⁵

Bayatlı'nın Kerkük'teki kahvehane kültürü ile ilgili olarak aktarmış olduğu yukarıdaki deyimlerden "kanşūrıvêrmeh, meznevır- , sini al-" Irak Türkmenlerinin deyimlerini içeren eserlerde kaydedilmiş değildir. "Gözleme çay" (şekere bakarak çay içmek) ve "yadlama çay" (çayı şekersiz içmek) ibareleri ise birer folklor terimi kabul edilebilir. Bunlara Habib Hürmüzlü'nün Irak Türkmen Türkçesi Sözlüğü'nde ¹⁶ rastlamamaktayız; ancak sözlükte, bu terimlerde yer alan "gözle-" ve "yadla-" fiillerinin masterlarına yer verilmiştir. Bizce, söz konusu kelimelerin de terim anlamlarıyla sözlükte yer alması gereklidir. Zira "gözleme" ve "yadlama" birer adlaşmış sıfat olup kalıcı anlamlar kazanmıştır. Bunların yanında hikâye anlatıcısı anlamına gelen "kısağan" ve çay tabağı anlamındaki "teşbi" de Irak Türkmen ağızlarıyla ilgili bundan sonra düzenlenebilecek daha geniş bir sözlükte yer almalıdır.

Bayatlı aynı makalede Kerkük'teki birçok mahalle adından da söz ederek bu şehrin Türk kimliğinin göstergeleri olan yer adlarını da kaydetmiştir. Bayatlı'nın makalesinde adı geçen mahalle

¹⁴ Necdet Yaşar Bayatlı, "Kerkük Kahvehaneleri (Çayhaneleri, Çayxaneleri)", Irak Türkmen Halk Kültürü Araştırmaları, Berikan Yayınevi, Ankara 2011, s. 9- 20.

¹⁵ Necdet Yaşar Bayatlı, age, s. 10, 16.

¹⁶ Habib Hürmüzlü, Irak Türkmen Türkçesi Sözlüğü, Fuzuli Matbaası, 2. Baskı, Kerkük 2013.

adlarından bazıları şunlardır: Bulağ Mahallesi, Çukur Mahalle, Sürükehye Mahallesi, □vçılar Mahallesi, Almas Mahallesi, Begler Mahallesi, Çay Mahallesi, vb.¹⁷

Bayatlı diğer bir makalesinde ise Arzı Kamber hikâyesinin Tuzhurmatı varyantını Kerkük varyantı ile edebî açıdan karşılaştırırken Tuzhurmatı varyantını yörenin bir kısım ağız özelliklerini de dikkate alarak kaydetmiştir.¹⁸ Bu metin Tuzhurmatı ağzının araştırılmasında önemli bir katkıdır. Bundan önce Tuzhurmatı ağzıyla ilgili yapılmış tek etraflı yayın Abdullatif Benderoğlu'nun Irak Türkmen Dili (Dil Bilgisi ve Karşılaştırma)¹⁹ çalışmasıdır ki bu eser Türkiye Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi, Kerkük ve Tuzhurmatı ağızlarının birçok yönden karşılaştırılmasını içerir. Bundan başka yazar, Irak Türkmenlerinde Hikâye Anlatma Geleneği ve Köroğlu Anlatmaları makalesinde Köroğlu destanının masallaşmış varyantını Hanekin ağzının bazı özelliklerini dikkate alarak derlemiş ve kaydetmiştir. Bayatlı söz konusu çalışmada daha önceleri yörede anlatılan Köroğlu destanından bazı manzum parçalara da yer vermiştir.²⁰ Bayatlı'nın bu çalışmalarında, ürünlerin derlendiği yörelerin ağız özelliklerini ortaya çıkarmak üzere Irak Türkmen ağızlarında sıklıkla kullanılan kaf (ق) ve hı (ح) seslerini karşılamak üzere (q, x) işaretlerine yer vermesi duyarlı bir araştırmacılık örneği olmakla beraber, bu metinlerin daha hassas bir transkripsiyonla yeniden ele alınmasını ve yayınlanmasını da yazardan beklemekteyiz. Bu arada, Hanekin ağzı üzerine bugüne kadar etraflı bir ağız incelemesinin bulunmadığını, bu alandaki tek yayının, Sadettin Buluç'un "Irak'ta Hanekin Türk Ağzı Üzerine"²¹ başlıklı bir bildirisini olduğunu eklemeliyiz. Nesrin Sis ve Erdem İlhan'ın, 2008

17 Irak'taki Türkçe yer adları ile ilgili geniş bilgi için bkz.: Necat Kevseroğlu, Irak'ta Türkçe Yer Adları Kılavuzu, Türkmeneli İşbirliği ve Kültür Vakfı Yayınları, Kerkük 2012.

18 Necdet Yaşar Bayatlı, "Türk Halk Hikâyelerinden Arzu Kamber (Arzı Qamber) Hikâyesinin Kerkük ve Tuzhurmatı Varyantlarının Mukayesesi (İnceleme ve Metin)", Irak Türkmen Halk Kültürü Araştırmaları, Berikan Yayınevi, Ankara 2011, s. 21- 81.

19 Abdullatif Benderoğlu, Irak Türkmen Dili (Dil Bilgisi ve Karşılaştırma), Irak Tanıtma Bakanlığı Yayınları, Bağdat 1976.

20 Necdet Yaşar Bayatlı, "Irak Türkmenlerinde Hikâye Anlatma Geleneği ve Köroğlu Anlatmaları", Irak Türkmen Halk Kültürü Araştırmaları, Berikan Yayınevi, Ankara 2011, s. 115-146.

21 Sadettin Buluç, "Irak'ta Hanekin Türk Ağzı Üzerine", Makaleler (hızlı: Zeynep Korkmaz), TDK yayınları, Ankara 2007, 280283-.

yılında Erciyes Üniversitesinde düzenlenen Uluslar Arası Çağdaş Irak Türkmen Türkçesi ve Edebiyatı Bilgi Şöleni kapsamında ortaklaşa sundukları "Irak Türkmen Türkçesinde (Hanekin Bölgesi) Fiil Çekimi" bildiri ise yayınlanmamıştır. Bayatlı'nın bu masal yayını Hanekin ağzının araştırılması için atılmış ilk adımlardan biri olarak görülebilir.

Necdet Yaşar Bayatlı'nın çalışmaları, dil çalışmalarına folklor araştırmacılarının da değerli katkıları olacağını göstermektedir.

İŞARETLER :

Ā, ā	: uzun a
ē, É	: uzun e
é, Ê	: kapalı e (e-i arası ses)
ğ	: art damak g'si (غ) (gayin)
h	: ha ح
h	: hırıltılı h ح
ı	: ı – i arası ses
k	: art damak k'si ق
ō	: uzun o
ö	: uzun ö
ū	: uzun u
‘	: ayın ع
^	: inceltme işareti
> , <	: gelişme yönü

KISLTMALAR:

age	: adı geçen eser
bkz.	: bakınız
hızl.	: hazırlayan
s.	: sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu